

Barnombudsmannen Kartläggning av barns och ungas
erfarenheter av delaktighet och inflytande i
minoritetspolitiken (Dnr BO 2022-0122)

2023

Nationella minoriteter

Barns och ungas
erfarenheter av
delaktighet och
inflytande i
genomförandet av
minoritetspolitiken

Innehåll

1. Förord	3
2. Om uppdraget	4
3. Metod	4
3.1 Samverkan med andra samhällsaktörer	5
4. Analys och förslag	6
Förslag	7
4.1 Upplever barn och unga som tillhör en nationell minoritet att de har möjlighet att utöva sin rätt till delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken?	8
4.2. Vilken form av inflytande barn och unga vill ha i framtiden?	8
4.3 Vilka de största hindren för delaktighet och inflytande och kan hur dessa undanröjas?	9
5 Nationella minoriteters rättigheter	14
5.1 Den svenska minoritetspolitiken	14
5.2 Nationella minoriteters särskilda rättigheter enligt barnkonventionen. 15	
6. Rapporter och uppföljningar	18
6.1 Stöd och vägledning.....	18
6.2 Uppföljningar som gjorts av rätten att komma till tals	18
7. Barnens röster	21
7.1 Barnens kännedom om sina rättigheter	22
7.2 Barnens kulturella identitet	25
7.3 Inflytande och delaktighet – vad skulle barnen vilja påverka?	28
7.4 Inflytande och delaktighet – på vilket sätt skulle barnen vilja påverka?33	
8 Lärande exempel	39
8.1 Romsk inkludering i Stockholm	40
8.2 Luleå vill bli en förebild för arbetet med nationella minoriteter	41
8.3 Dramapedagogik i Övertorneå.....	42
8.4 Samråd med barn i Skellefteå.....	43
Referenser	44

Bilagor:

1. Information till barn och unga
2. Information till föräldrar
3. Information om frågor som kommer att ställas

1. Förord

Rättigheterna i barnkonventionen gäller alla barn som vistas i Sverige, inget barns rättigheter får kränkas. När det gäller barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning är barnkonventionens artikel 30 tydlig: "I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör en urbefolkning ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller urbefolkning inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att utöva sitt eget språk".

I det här uppdraget har vi pratat med barn som tillhör våra fem nationella minoriteter, med särskilt fokus på delaktighet och barns inflytande i utformandet av den svenska minoritetspolitiken. Samtalen med barnen visar att de allra flesta av dem upplever att det saknas basal kunskap och förståelse för de olika nationella minoriteterna; allt från att de överhuvudtaget existerar till fördomsfulla bilder och stereotyper.

Främst samiska, romska och judiska barn berättar också att de utsatts för rasism. Några av dem nämner att de kan vara oroliga för att uttrycka sina åsikter eftersom de inte vet om någon backar upp dem om det kommer hatiska reaktioner.

Vi ser att flera åtgärder måste genomföras för att uppfylla barns rättigheter enligt artikel 30 och artikel 12. Det behövs bland annat:

- Ett generellt kunskapslyft. För att barn som tillhör de nationella minoriteterna ska kunna vara delaktiga i frågor som berör dem krävs höjda kunskapsnivåer hos alla som möter barn i sitt arbete och i synnerhet i skolan.
- I arbetet med att öka kunskapen om barn inom de nationella minoriteterna ska barn vara delaktiga. De barn som vi mött har själva kommit med förslag på hur information kan spridas i samhället, exempelvis genom språkveckor och filmer.
- Ytterligare samhällsövergripande insatser mot hot, hat och rasism är nödvändiga.

Till sist vill jag tacka er barn som medverkat och delat med er av tankar, åsikter och erfarenheter! Era röster är ovärderliga!

Elisabeth Dahlin,
barnombudsman

2. Om uppdraget

Regeringen har gett Barnombudsmannen i uppdrag att under 2022 kartlägga barns och ungas erfarenheter av inflytande och delaktighet i genomförandet av minoritetspolitiken enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).¹

Barnombudsmannen ska enligt uppdraget kartlägga om barn och unga som tillhör en nationell minoritet upplever att de har möjlighet att utöva sin rätt till delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken. Barnombudsmannen ska även undersöka vilken form av inflytande barn och unga vill ha i framtiden och vilka de största hindren för delaktighet och inflytande är samt förslag på hur dessa kan undanröjas. I uppdraget ingår också att lyfta fram goda exempel på när barn och unga har haft möjlighet att utöva sin rätt till delaktighet och inflytande.

I genomförande av uppdraget ska Barnombudsmannen ha en dialog med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget samt andra aktörer som kan komma att beröras av uppdraget till exempel organisationer som företräder barn och unga.

3. Metod

Den modell vi har använt för genomförandet av arbetet och strukturen på rapporten är Barnombudsmannens metod för Prövning av barnets bästa.²

Vi har intervjuat 44 barn och unga i åldrarna 13 till 18 år i mindre grupper och i enskilda samtal. Ungefär lika många flickor som pojkar har deltagit. Ingen av de intervjuade har angett att de har någon annan könsidentitet. Barnen kommer från större och mindre orter i olika delar av landet. De rekryterades till intervjuerna genom inbjudningar som skickades ut till bland annat skolor, kommunala verksamheter som arbetar med minoritetsfrågor samt ungdomsorganisationer och andra civilsamhällesorganisationer. För en närmare beskrivning av samtalsupplägg och genomförande, se kapitel 6 Barnens röster. För att inte tynga texten kommer de alla att benämnas "barnen" i rapporten. Det har tagit tid att hitta vägar för att nå fram till barn som tillhör någon av de nationella minoriteterna och som vill intervjuas. En särskild utmaning har varit att komma i kontakt med barn från samtliga fem minoriteter för att få en tillräckligt god representation och en möjlighet att fånga in eventuella likheter och skillnader mellan de olika grupperna. Den relativt korta tiden för uppdraget har också medfört en begränsning i antalet barn som varit möjliga att nå ut till. Samtliga barn och unga som har tackat ja till inbjudan inom den givna tidsramen har intervjuats. Det innebär att inget urval utifrån exempelvis faktorer såsom hbtqi³, funktionsvariationer⁴ eller socioekonomi har kunnat göras. Fokus har istället varit att samtliga fem minoritetsgrupper ska vara representerade, vilket de också är.

¹ Beslut den 5 maj 2022, dnr Ku2022/00924.

² Webbplats <https://provningbarnetsbasta.barnombudsmannen.se/> (hämtad 2023-02-01).

³ Samlingsbegrepp för personer som är homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera personer och personer med en intersexvariation.

⁴ Ordet funktionsvariation berör alla människor och beskriver att alla funktionsförmågor och varierar i hela befolkningen

Utöver intervjuerna med barn har vi tagit del av litteratur och offentligt tryck inom området.

Rättigheterna i barnkonventionen har använts som en utgångspunkt för arbetet, både i samtalen med barnen och i analysen. Huvudfokus i rapporten ligger på barnens egna berättelser, synpunkter och tankar.

3.1 Samverkan med andra samhällsaktörer

Vi har i uppdraget träffat och samrått med Länsstyrelsen i Stockholm, Sametinget och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Vi har också träffat representanter för ungdomsorganisationerna Romska ungdomsförbundet⁵, Sáminuorra⁶, Met Nuoret⁷, Sverigefinska ungdomsförbundet⁸ och Judiska ungdomsförbundet⁹. Mötena med ungdomsorganisationerna har skett tillsammans med MUCF. Vi har även haft en dialog med kommuner och regioner genom Sveriges kommuner och regioners (SKR) barnrättsnätverk samt intervjuat personer som arbetar med minoritetsfrågor i Luleå, Övertorneå, Stockholm och Skellefteå kommun.

Rättigheter i barnkonventionen som berörs särskilt av uppdraget – innebörden i korthet

Flera av barnets rättigheter berörs av uppdraget men särskilt fokus ligger på:

- **Artikel 12.** Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
- **Artikel 30.** Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

Andra relevanta rättigheter som kan komma ifråga vad avser barn och unga från minoriteter och deras rätt till inflytande och delaktighet är:

- **Artikel 8.** Barn har rätt till sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktförhållanden.
- **Artikel 13.** Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.
- **Artikel 14.** Barn har rätt att utöva vilken religion de vill, eller ingen alls.
- **Artikel 17.** Barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.
- **Artikel 29.** Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter.

⁵ Webbplats: <http://www.rufs.org/> (hämtad 2023-01-26).

⁶ Webbplats: <https://www.saminuorra.org/> (hämtad 2023-01-26).

⁷ Webbplats: <https://metnuoret.se/> (hämtad 2023-01-26).

⁸ Webbplats: <https://www.facebook.com/sverigefinskaungdomsforbundet/> (hämtad 2023-01-26).

⁹ Webbplats: <https://www.jusungdom.org/> (hämtad 2023-01-26).

Aanalys och förslag

4. Analys och förslag

Förslag

- Det behövs kunskapshöjande insatser bland ansvariga politiker, myndighetsanställda, skolpersonal och andra vuxna som möter eller som fattar beslut som påverkar barn som tillhör nationella minoriteter.
- Ytterligare samhällsövergripande insatser mot hot, hat och rasism är nödvändiga.
- Skolans undervisning om nationella minoriteter behöver utvecklas.
- Barns åsikter behöver ges utrymme på alla nivåer i samhället och också kunna påverka faktiska beslut.
- Fokusera på och jobba separat med varje minoritetsgrupp i så hög utsträckning som möjligt. När exempelvis samråd med flera olika nationella minoriteter genomförs samtidigt bör detta vara ett genomtänkt val utifrån att de frågeställningar som ska tas upp verkligen är gemensamma.
- De som ansvarar för att genomföra samråd och motsvarande inflytandeaktiviteter behöver ha både barnkompetens och kunskap om nationella minoriteter.
- Den vägledning som MUCF tagit fram för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande bör utvecklas vidare och spridas.

Uppdraget har varit att kartlägga barns och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i minoritetspolitiken och det har utgått från barnkonventionen,¹⁰ bland annat artikel 12¹¹ och artikel 30¹². Rätten för barn att bli hörda i frågor som berör dem och rätten till sitt språk och sin kultur för barn som tillhör en nationell minoritet. Analysen utgår från hur barnets bästa kan säkerställas utifrån frågeställningarna i uppdraget och barnets rättigheter. Vi har intervjuat både flickor och pojkar, men det kan inte urskiljas några tydliga skillnader mellan dessa grupper i frågor som lyfts eller önskemål om former för inflytande.

I samtalen med barnen har det blivit tydligt att de flesta upplever att omgivningens kunskaper om nationella minoriteter är låg och att de ofta måste förklara eller till och med försvara sig inför vuxna och andra barn. Flera beskriver ändå att de är rätt nöjda med sina möjligheter att påverka i vardagen och i skolan. Det finns en tilltro till att exempelvis lärare och rektor faktiskt skulle ta hänsyn till deras åsikter, särskilt om det var flera barn som

¹⁰ I fotnoterna ges en kort beskrivning av innehållet i artiklarna. En fullständig version av barnkonventionens artiklar finns på Barnombudsmannens webbplats www.barnombudsmannen.se.

¹¹ Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

¹² Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

tyckte samma sak. Samtidigt blir det tydligt att de i hög utsträckning upplever att de själva måste vara drivande för att frågorna ska tas upp.

Ett par av barnen lyfter tankar som skapar funderingar om tillhörighet, till exempel beskrivningen av Sverige i historieundervisningen. Vilka människor och vilka marker får ingå i berättelsen om ett land?

I våra samtal och i flera av de rapporter vi har tagit del av har det framgått att det finns stora skillnader mellan de fem olika minoriteterna. Vilka frågor som berör, vilka svårigheter de ser och vad de önskar skulle vara annorlunda. Som nämnts tidigare har vi träffat 44 barn och de synpunkter vi har fått kan ses som exempel på vad barn kan tycka. Inom minoritetsgrupperna kan det finnas grupperingar och skillnader som inte framkommer här och det är av stor vikt att ta hänsyn till detta när det görs en konkret planering för barns inflytande i specifika frågor.

De flesta av de sakfrågor som barnen lyfter stämmer överens med de frågor som vuxna ur samma minoritetsgrupp har lyft i andra undersökningar. Trots det är det viktigt att komma ihåg att barn kan ha andra prioriteringar än vuxna.

4.1 Upplever barn och unga som tillhör en nationell minoritet att de har möjlighet att utöva sin rätt till delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken?

Huvuddelen av de barn vi träffat saknar erfarenheter av mer formaliserade former för delaktighet och inflytande i egenskap av att tillhöra en nationell minoritet. Kännedomen om att de har rätt till det verkar också vara låg. De har lite olika bilder av hur de skulle kunna gå till väga för att påverka i olika frågor som berör dem. Alla känner däremot till sin rätt att påverka frågor i skolan, exempelvis genom klassråd och elevråd.

Inte alla barn som vi har pratat med efterfrågar inflytande i minoritetsfrågor. Några tycker inte det är intressant att de tillhör en nationell minoritet och tycker inte frågorna är viktiga. Andra tycker att det är en vuxenfråga. Några har andra saker som de hellre prioriterar. Vissa uttrycker en uppgivenhet och utgår från att deras åsikter inte skulle ha någon påverkan på de beslut som fattas i samhället.

4.2. Vilken form av inflytande barn och unga vill ha i framtiden?

Eftersom majoriteten av barnen vi träffat inte har någon erfarenhet av formaliserat inflytande har de svårt att föreställa sig och formulera hur de skulle vilja att ett sådant praktiskt skulle gå till. Det uttrycks inte heller någon stark efterfrågan på sådana forum och de flesta har inte tänkt på den frågan tidigare. Tydligt är ändå att flertalet har tankar och åsikter – och många blir engagerade – när de väl får möjlighet att uttrycka sig. Det är något som är viktigt att ta tillvara och det faller på samhällets ansvar att utifrån barnets bästa i artikel 3 i barnkonventionen¹³ utforska och tillsammans med barn prova olika modeller som ger dem inflytande.

Inflytande behöver genomföras på ett lättillgängligt sätt och utformas nära barns verklighet och i sammanhang där de vistas naturligt. Flera av de barn vi träffat vill gärna mötas och göra konkreta aktiviteter där man bor och som en kommun eller en region kan ansvara för.

¹³ Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

För många barn som vi har träffat kan det upplevas som lite byråkratiskt och svårt att delta i formaliserade samråd. Kulturaktiviteter verkar kunna locka barn till deltagande, både hos offentliga verksamheter och ungdomsorganisationer. En möjlig väg skulle kunna vara att väva ihop olika typer av kulturevenemang med inflytande. Samarbeten med bibliotek, fritidsgårdar, skolor och förskolor tas också upp som framgångsrika exempel av några av de verksamheter vi talat med.

Barn behöver få vara med och styra över vilka frågor de ska få vara delaktiga i. För samtal med barnen som är kopplade till nationella minoriteters språk och kultur och ge barnen möjlighet att prata om sådant som de själva funderat på eller är intresserade av. Kunskap verkar vara en nyckelfråga, så en ingång kan vara information om den egna nationella minoriteten. Det är viktigt att de som håller i kontakten med barnen har tillräcklig barnkompetens, det vill säga kunskap om barns rättigheter och barns utveckling samt erfarenhet av att kommunicera med barn.

4.3 Vilka de största hindren för delaktighet och inflytande och kan hur dessa undanröjas?

Bristande kunskaper i samhället om nationella minoriteter

Bristande kunskaper om nationella minoriteter och deras rättigheter kan utgöra ett hinder för möjligheten till delaktighet och inflytande. De allra flesta av barnen upplever att de möter okunskap på flera olika samhällsnivåer. Att det saknas grundläggande kännedom och förståelse för de olika nationella minoriteterna, allt ifrån att de överhuvudtaget existerar till fördomsfulla bilder och stereotyper.

Bristen på kunnande bidrar sannolikt till att barnen inte i tillräckligt stor utsträckning får tillgång till sina rättigheter enligt artikel 12¹⁴ och 30¹⁵. Om vuxna i barnens närmaste omgivning inte känner till barns och nationella minoriteters rättigheter är det mindre sannolikt att barnen ska få kännedom om och uppmuntran till att delta i forum för inflytande.

Förslag på åtgärder

- En utgångspunkt för att öka delaktigheten måste vara att sprida kunskap. För att barn som tillhör de nationella minoriteterna ska kunna vara delaktiga i frågor som berör dem krävs höjda kunskapsnivåer hos alla som på olika sätt möter barn. I Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 11 lyfts också att staten bör säkerställa att informations- och utbildningsåtgärder riktade till allmänheten vidtas för att åtgärda diskrimineringen av barn som tillhör ursprungsbefolkningar.¹⁶
- Stat, regioner och kommun kan här ta hjälp av barn och låta dem påverka innehåll och utformning. De barn vi mött har själva kommit med förslag på hur information om nationella minoriteter kan spridas i samhället, exempelvis genom språkveckor och filmer.

¹⁴ Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

¹⁵ Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

¹⁶ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 11 (2009) Barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras rättigheter enligt konventionen (CRC/C/GC/11), punkt 27

- Även skolan har ett ansvar, bland annat utifrån artikel 29 i barnkonventionen som slår fast att skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter.¹⁷ Det innebär att det behöver tillses att samtliga skolor har tillgång till tillräcklig kompetens om nationella minoriteter.

Hat och hot

Av de barn som vi träffat är det främst samiska, romska och judiska barn som uttrycker att de utsatts för olika typer av rasism.¹⁸ Några av dem lyfter dessutom att de kan vara oroliga för att uttrycka åsikter eftersom de inte vet om någon backar upp dem om det kommer hatiska reaktioner. Det är oacceptabelt och ett allvarligt samhällsproblem. Enligt artikel 13¹⁹ i barnkonventionen har barn rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter. Denna rätt kränks allvarligt om barn inte vågar uttrycka sig av rädsla för hat och hot. Det barnen lyfter handlar inte primärt om rädsla för hot från personer i deras närhet, till exempel i skolan – även om flera har erfarenheter av rasism även där – utan utifrån, från vuxna som de inte känner.

Den här typen av utmaningar kan i förlängningen också påverka barns vilja att identifiera sig som nationell minoritet och deras vilja att vara delaktiga och ha inflytande över minoritetspolitiken.

Förslag på åtgärder:

- För att komma till rätta med ovanstående räcker det inte att jobba med rasism, attityder och demokratifrågor i skolan, även om det viktigt. Ett omfattande arbete mot rasism behöver göras i alla delar av samhället²⁰.
- MUCF har fått i uppdrag av regeringen att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka rasism mot samer. Insatserna ska ge kommuner och regioner stärkta förutsättningar att förebygga och motverka rasism mot samer, bland annat genom ökad kunskap om det samiska folket, deras livsvillkor, kultur och historia och rättigheter som urfolk. MUCF har även fått i regeringsuppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism. Det är positivt, men det finns behov av ytterligare sådana insatser. Dessa behöver vara långsiktiga och heltäckande utifrån samtliga nationella minoriteters olika situation och utsatthet.

Att bli lyssnad på och att få ett reellt inflytande på alla nivåer

Några av barnen känner uppgivenhet och utgår från att deras synpunkter inte kommer att påverka något. Att andra intressen, till exempel ekonomiska, avgör. Detta gäller särskilt i de samhällsövergripande frågorna. Här vill vi betona att rättigheten i artikel 12²¹ inte endast betyder att barn ska få uttrycka sin mening. Barn ska ges möjlighet till faktisk påverkan. Flera av de frågor barnen tar upp ligger på nationell nivå och kan inte enbart lösas med samråd med kommuner och regioner. Det är dessutom viktigt att fundera över, på alla

¹⁷ Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter.

¹⁸ För Barnombudsmannens definition av rasism, se Barnombudsmannen 2021. Om barns och ungas utsatthet för rasism, sid 7.

¹⁹ Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.

²⁰ Se även Barnombudsmannen 2021, Om barns och ungas utsatthet för rasism.

²¹ Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

nivåer, vilket faktiskt inflytande stat, regioner och kommuner är villiga att ge barn. Det gäller även riksdag och regering.

Det är vuxna, inte barn, som fattar beslut men det måste göras tydligt för de barn som medverkar vad de kan påverka och inte. Skyldigheten att beakta barnets bästa, med hänsyn till barnets egna åsikter, finns emellertid alltid i alla beslut som påverkar barn. Det är viktigt att barn också får återkoppling, att de får veta hur deras synpunkter har tagits tillvara och varför eller varför inte det blev som de önskade. Finns det intressekonflikter måste dessa tydligt synliggöras.

Förslag på åtgärder:

- Här krävs ett ansvarstagande och ett arbete som rör samtliga beslutsfattare i samhället – på alla nivåer. Beslutsfattare på alla nivåer, som påverkar barn som tillhör nationella minoriteter, behöver ha strategier och metoder för hur de på bästa sätt ska inhämta och möta upp barns åsikter och synpunkter.

Olika förutsättningar och behov hos de fem nationella minoriteterna

Det finns stora skillnader i förutsättningar och behov hos de olika nationella minoriteterna, vilket kan göra det svårt att enbart ordna gemensamma inflytandeforum. Det kan leda till att några barn upplever att deras frågor inte lyfts upp eller att de måste vänta länge innan de kan få gehör för sin fråga. Barn har dessutom ofta ännu sämre tålamod med att vänta på sin tur när frågor som inte berör dem än vad vuxna har. Det kan därför vara mest effektivt att i huvuddelen av frågorna fokusera på och jobba separat med varje minoritetsgrupp.

Förslag på åtgärder:

- Det är ofta lämpligt att genomföra samråd eller andra aktiviteter för inflytande separat för varje minoritetsgrupp.
- Det bör säkerställas att de som arbetar med samråd eller andra inflytandeformer har grundläggande kunskaper om de fem nationella minoriteterna och minoritetslagen. De behöver vara väl insatta i de olika gruppernas levnadsvillkor, förutsättningar, organisering, prioriteringar och politiska mål.

Inflytande i minoritetsfrågor är inte prioriterat av alla barn

Alla barn som vi träffat är inte intresserade av minoritetsfrågor och tycker inte att det är viktigt att de tillhör en nationell minoritet. Därför har de heller ingen avsikt att delta i sådana forum. Andra barn uttrycker att de visserligen är intresserade men att de har mycket annat att göra i skolan och på fritiden och att det kan vara svårt att hinna med även sammanhang där man pratar minoritetspolitik. Det är viktigt att komma ihåg att barnen både är just barn samtidigt som de är nationell minoritet och flera barn har andra frågor som de är ännu mer engagerade i. Det kan också höra ihop med att man inte har så stark koppling till sin nationella minoritet och att vänner och livet i stort upplevs som viktigare.

De intervjuade barnen har olika bakgrund och förutsättningar. Några bor på orter där deras minoritet nästan är i majoritet, andra på platser där det inte finns så många från samma minoritet. Flera går i skolor som är riktade till just deras minoritet. Dessa faktorer kan också påverka hur intresserade de är av frågorna.

Barn inflytande är frivilligt, de har rätt att avstå från att vara delaktiga och påverka utan att behöva förklara varför. Men det är viktigt att de får möjlighet att göra ett informerat val och att de får tillräckliga kunskaper om sina rättigheter och möjlighet att stärka sin identitet. Här kommer även barnets rätt till sitt språk in. Flera av barnen, och även några av de tjänstepersoner som intervjuats i arbetet med rapporten, lyfter omfattande brister i språkundervisningen, bland annat beroende på svårigheter att rekrytera lärare i minoritetsspråken.

Förslag på åtgärd:

- Barn som tillhör nationella minoriteter måste erbjudas tillräcklig information och kunskap om vad det innebär att vara nationell minoritet och vilka deras rättigheter är.

Används de stödmaterial som tagits fram?

Flera stödmaterial för kunskapsspridning och inflytande har tagits fram, bland annat av Skolverket, Minoritet.se och MUCF. Det är emellertid inte helt tydligt vilket genomslag dessa har fått och i vilken utsträckning de används. MUCF:s vägledning för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande²² stämmer väl överens med de behov som vi har identifierat i den här rapporten.

Förslag till åtgärd:

- Den vägledning som MUCF tagit fram för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande bör utvecklas vidare och spridas.

²² <https://www.mucf.se/verktyg/vagledning-att-ge-barn-och-unga-fran-nationella-minoriteter-inflytande>. (hämtad 2023-02-06)

Nationella minoriteters rättigheter

5. Nationella minoriteters rättigheter

Genom historien har personer som tillhör nationella minoriteter i Sverige ofta fått sina rättigheter kränkta. Marginalisering, diskriminering och övergrepp genom bland annat tvångssteriliseringar och rasbiologisk forskning är exempel på vad många har utsatts för. Flera minoriteter förbjöds att använda sitt modersmål i skolan och det finns fortfarande personer som har egna minnen och upplevelser från den tiden. Diskriminering och marginalisering är emellertid inte bara historia utan förekommer även i dagens samhälle.²³

5.1 Den svenska minoritetspolitiken

Målet med den svenska minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.²⁴

År 2000 ratificerade Sverige den ramkonvention som Europarådet antagit om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.²⁵ Minoritetspolitiken infördes i samband med detta som ett eget politikområde.²⁶ Samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar erkändes som nationella minoriteter i Sverige. Minoritetsspråken är samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch. Samerna är därutöver också erkända som urfolk. Den så kallade självidentifikationsprincipen innebär att varje individ själv avgör om hen tillhör någon eller några av de nationella minoriteterna och vill göra anspråk på det skydd och stöd som samhället erbjuder.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk gäller i hela Sverige. Lagen innehåller bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos bland annat förvaltningsmyndigheter och domstolar. Lagen innehåller också bestämmelser om uppföljning av tillämpningen av lagen.²⁷

Av lagen framgår bland annat att det allmänna enligt språklagen (2009:600) har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.²⁸ Det innebär att de nationella minoriteterna ska ges möjligheter att tillägna sig, bruka och utveckla sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet. De nationella minoritetsspråken, som utgör en del av det svenska kulturarvet, ska kunna bevaras och utvecklas som levande språk i Sverige.

Av lagen framgår också att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Myndigheterna ska särskilt främja barns och ungas

²³ Länsstyrelsen Stockholm, Nationella minoriteters rättigheter – En handbok för kommuner och regioner (2019).

²⁴ Proposition 2017/18:199, En stärkt minoritetspolitik, sid 22

²⁵ Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. Strasbourg den 1 februari 1995 (SÖ 2000:2). Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetsspråk. Strasbourg den 5 november 1992 (SÖ 2000:3).

²⁶ Proposition 2017/18:199, En stärkt minoritetspolitik, sid 19

²⁷ 1 § lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

²⁸ 4 § lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.²⁹

2016 fattade regeringen beslut om en översyn och analys av lagen som resulterade i en proposition³⁰ och revideringar som trädde kraft den 1 januari 2019.³¹

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget ansvarar för att följa upp minoritetspolitiken. Varje år presenterar de en rapport till regeringen om utvecklingen inom området och tillsammans arbetar de också med att informera om nationella minoriteter.

Förvaltningsområden

I de så kallade förvaltningsområdena finns särskilda rättigheter för språken finska, meänkieli och samiska. I de kommuner som ingår i förvaltningsområdena kan dessa nationella minoriteter använda sitt språk i kontakt med myndigheter. Kommunerna ska också se till att det finns personal som behärskar språket eller språken och erbjuda barn- och äldreomsorg på minoritetsspråken.

5.2 Nationella minoriteters särskilda rättigheter enligt barnkonventionen

I artikel 30 i barnkonventionen står att "I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör en urbefolkning ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller urbefolkning inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att utöva sitt eget språk".

FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén) har därutöver också tagit fram en allmän kommentar om barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras rättigheter enligt konventionen. Barnrättskommittén noterar i sin allmänna kommentar att konventionen innehåller hänvisningar till barn som tillhör såväl minoriteter som ursprungsbefolkningar och att vissa delar därför även kan vara relevanta för minoriteter. Barnrättskommittén lyfter i kommentaren att skyldigheten att inte diskriminera kräver att staterna aktivt identifierar de individuella barn och grupper av barn för vilka det kan krävas specialåtgärder för att deras rättigheter ska erkännas och utövas. Kommittén betonar till exempel behovet av att insamlade data kategoriseras så att det blir möjligt att upptäcka eventuell diskriminering. Konventionsstaterna bör också säkerställa att informations- och utbildningsåtgärder riktade till allmänheten vidtas för att åtgärda diskrimineringen av barn som tillhör ursprungsbefolkningar. Skyldigheten enligt artikel 2 tillsammans med artiklarna 17, 29.1d och 30 i konventionen kräver, enligt Barnrättskommittén, att staterna tar fram offentliga kampanjer, informationsmaterial och en läroplan, både inom skola och för yrkesutövare, som fokuserar på rättigheter för barn som tillhör ursprungsbefolkningar och att undanröja diskriminerande attityder och sedvänjor, inklusive rasism.³²

När rätten till delaktighet och inflytande tillämpas för barn som tillhör ursprungsbefolkningar som grupp spelar konventionsstaten en viktig roll för att främja

²⁹ 5 och 5 a §§ lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

³⁰ Proposition 2017/18:199, En stärkt minoritetspolitik.

³¹ SFS 2018:1367

³² FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 11 (2009) Barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras rättigheter enligt konventionen (CRC/C/GC/11), punkt 15, 24 och 27.

deras deltagande, och bör säkerställa att samråd äger rum med barnen i alla frågor som påverkar dem. Barnrättskommittén rekommenderar konventionsstaterna att arbeta tätt tillsammans med barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras lokalsamhällen för att utveckla, genomföra och utvärdera program, politik och strategier för konventionens genomförande.³³

³³ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 11 (2009) Barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras rättigheter enligt konventionen (CRC/C/GC/11), punkt 39.

Rapporter och uppföljningar

6. Rapporter och uppföljningar

Flera uppföljningar har gjorts av nationella minoriteters möjligheter till inflytande. Stöd och vägledning har tagits fram för samråd men också för undervisning om nationella minoriteter och deras rättigheter. Många som arbetar med frågan upplever ändå att det kan vara svårt att få till samråd på ett bra sätt, särskilt när det gäller barn och unga. Rapporter visar att det görs insatser men att barn och unga fortfarande kommer till tals endast i liten utsträckning.

6.1 Stöd och vägledning

MUCF har tagit fram ett digitalt vägledande material för hur förvaltningsmyndigheter kan främja barns och ungas som tillhör nationella minoriteters möjligheter till inflytande i frågor som berör dem. Vägledningen är framtagen efter ett antal intervjuer med olika kommuner, regioner och statliga myndigheter och efter samtal med de nationella minoriteternas ungdomsförbund. Myndighetens egen bedömning är att det finns behov av att fortsatt utveckla och sprida det vägledande materialet.³⁴

Även för den som vill informera om nationella minoriteter finns det olika typer av material till stöd. Skolverket har tagit fram ett stödmaterial och lektionsförslag för undervisning i förskola, förskoleklass och skola om de nationella minoriteterna.³⁵ Inom ramen för arbetet med Minoritet.se, en webbplats för kunskapspridning som Sametinget ansvar för, har en handbok för kommuner tagits fram om nationella minoriteters rättigheter. Den innehåller bland annat olika checklistor, varav en för inflytande och delaktighet.³⁶ Där finns också undervisningsmaterial för barn i olika åldrar.

6.2 Uppföljningar som gjorts av rätten att komma till tals

Flera statliga utredningar och rapporter visar att barn och unga från de nationella minoriteterna kommit till tals i för liten utsträckning i genomförandet av minoritetspolitiken. I propositionen om en stärkt minoritetspolitik³⁷ framkom behov av att tydliggöra barns och ungas möjlighet till delaktighet och inflytande. I minoritetslagen infördes därför ett förtydligande som säger att förvaltningsmyndigheter särskilt ska främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.³⁸

I en rapport från Sveriges barn- och ungdomsorganisationer (LSU) påpekas att det fortfarande är oklart vad nämnda förändring i lagstiftningen kommer att innebära i praktiken.³⁹ De organisationer som intervjuats inom ramen för arbetet med rapporten har haft en övergripande försiktig hållning och är inte övertygande om att en ny lagstiftning kommer innebära lösningen på de problem de upplever.

³⁴ MUCF, Vägledning för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande, <https://www.mucf.se/verktyg/vagledning-att-ge-barn-och-unga-fran-nationella-minoriteter-inflytande> (hämtad 2023-01-27).

³⁵ Skolverket, [Material för att undervisa om nationella minoriteter - Skolverket](#) (hämtad 2022-01-27).

³⁶ Minoritet.se, Nationella minoriteters rättigheter En handbok för kommuner och regioner (2019).

³⁷ Proposition 2017/18:199, sid 44.

³⁸ 5 a 1§ lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

³⁹ LSU, (O)likheter - En rapport om unga minoriteters och urfolks förutsättningar för organisering (2019).

Av Länsstyrelsen i Stockholms senaste uppföljning av minoritetspolitiken framgår att det finns flera utmaningar innan nationella minoriteters rättigheter till inflytande och samråd är tillgodosedda på kommunal och regional nivå och att fler behöver utveckla arbetet med barns ungas möjlighet till delaktighet och inflytande.⁴⁰

MUCF konstaterar i ytterligare en rapport att de nationella minoriteterna och deras ungdomsförbund har olika förutsättningar, behov och prioriteringar och att det därför kan vara en utmaning att komma fram till insatser som gynnar alla grupper.⁴¹

Barnombudsmannen har i remissvar påtalat att det saknas en beskrivning av hur möjligheterna till delaktighet idag uppfattas av barn och unga inom minoritetsgrupperna och att barn och unga därför hade kunnat konsulteras vid utredningar för att få en bild av hur det fungerar idag och då även kunna ge förslag på hur barn och unga i minoritetsgrupperna vill ha inflytande i framtiden, och även förslag på vilka metoder som bör användas.

Länsstyrelsen Stockholm har genomfört en enkätundersökning som behandlar frågor om barns och nationella minoriteters rättigheter. I undersökningen delar 85 unga romer med sig av sina upplevelser av trygghet och tillgång till rättigheter.⁴² Av undersökningen framgår att en majoritet har lågt förtroende för tjänstepersoner och politiker i sin kommun. Två av fem vet inte vilka möjligheter de har att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen. Ungefär lika många upplever sig ha små eller inga möjligheter att föra fram sina åsikter. Samtidigt, på frågan om upplevelser av delaktighet och möjlighet att påverka aktiviteter, uppgav ungefär sju av tio av de som svarat att det är aktuellt att de alltid, ofta eller ibland får vara delaktiga och kan påverka aktiviteter i skolan, vid träning/fritidsverksamhet eller på jobbet.⁴³

Sametinget hade 2020–2021 ett regeringsuppdrag att genomföra folkbildande och kunskapshöjande insatser som bidrar till att stärka samers, särskilt unga samers, intresse och möjligheter att delta aktivt i demokratin och dess beslutsprocesser, samt i det offentliga samtalet. I uppdragets slutrapport⁴⁴ hänvisade man till en rapport som Barnombudsmannen i Sverige och Finland och Barneombudet i Norge presenterade 2007. Rapporten "Rätten till delaktighet för samiska barn och ungdomar"⁴⁵ togs fram utifrån ett projekt som gav samiska unga i åldrarna 13–18 år möjlighet att uttrycka åsikter om sina liv. Trots att rapporten är från 2007 konstaterade arbetsgruppen för demokratiuppdraget att flera av punkterna har relevans för samisk ungdom än idag och att det var värt att notera att flera av dessa problem kräver omfattande och långsiktiga insatser från samhället för att åtgärdas.⁴⁶ I rapporten gav författarna konkreta förslag på samhällsinsatser som skulle kunna förbättra rättigheterna för samiska ungdomar. En annan slutsats i rapporten var att när det gällde demokratifrågor för unga samer så konkluderade ungdomarna att nästan alla frågor kunde härledas till rätten till land och vatten, klimat, samt jämställdhet.⁴⁷

⁴⁰ Länsstyrelsen Stockholm, Rapport 2022:11, minoritetspolitikens utveckling 2021.

⁴¹ MUCF, Engagemang och inflytande för unga från de nationella minoriteterna (2022).

⁴² Länsstyrelsen Stockholm, Stolt men ofta otrygg – En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter (2021).

⁴³ Länsstyrelsen Stockholm, Rapport 2022:11, minoritetspolitikens utveckling 2021, sid 8

⁴⁴ Sametinget (2022) Demokratiuppdraget 2021 Slutrapport Dnr: 1.3.8-2020-595

⁴⁵ Ett samarbetsprojekt mellan Barnombudsmannen i Finland, Barneombudet i Norge och Barnombudsmannen i Sverige (2007) Rätten till delaktighet och inflytande för samiska barn och ungdomar

⁴⁶ Sametinget (2022) Demokratiuppdraget 2021 Slutrapport Dnr: 1.3.8-2020-595, sid 4

⁴⁷ Sametinget (2022) Demokratiuppdraget 2021 Slutrapport Dnr: 1.3.8-2020-595, sid 28

Barnens röster

7. Barnens röster

Barnrättskommitténs kriterier för meningsfullt deltagande har varit vägledande i samtalen: ämnet ska vara tydligt och relevant för barnet, det ska vara frivilligt att uttrycka en åsikt⁴⁸ och barnet ska förstå vad samtalet kommer att användas till.⁴⁹

Intervjuerna har syftat till att få fram barn och ungas tankar och perspektiv på att tillhöra en minoritet, barnets rättigheter, minoriteters rättigheter, vad barnen skulle vilja var annorlunda och hur de tänker kring möjligheterna att påverka i dessa frågor.

Intervjuerna har haft ett utforskande syfte och har därför undersökt och öppnat upp för olika positioner och perspektiv. I samtalen med barn och ungdomarna har de tänkt högt, problematiserat och delat med sig av sina tankar. Samtliga barn samtyckte till att intervjuerna spelades in. Samtalen har sedan transkriberats och analyserats utifrån barnets rättigheter och de frågeställningar som givits i uppdraget. Citaten som presenteras är i de flesta fall ordagranna, men en del har redigerats för att säkerställa barnens anonymitet och för att öka förståelsen för innehållet.

Barnen är experter på sin egen situation och deras röster är inte representativa för samtliga barn och unga som tillhör aktuell minoritet. Resultaten kan därför inte generaliseras utan får ses som exempel på vad barn kan tycka.

Det finns stora skillnader mellan de fem nationella minoriteterna vad gäller förutsättningar, behov och prioriteringar. För att alla minoriteters röster tydligt ska framgå har vi valt att redovisa barnens åsikter, tankar och reflektioner utifrån vilken nationell minoritet de tillhör. Den uppdelningen har stämts av med de ungdomsorganisationer som vi har träffat i uppdraget.

Under intervjuernas gång kunde vi konstatera att flera av barnen hade svårt att tolka innebörden av orden inflytande och delaktighet. Ordet påverka verkade vara enklare att förstå.

⁴⁸ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd (CRC/C/GC/12), punkt 16

⁴⁹ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd (CRC/C/GC/12), punkt 41 och 134

7.1 Barnens kännedom om sina rättigheter

Tillräckligt goda kunskaper, både hos barnen själva men också hos personer i deras närhet är en grundförutsättning för att barn ska kunna tillvarata sina rättigheter enligt artikel 12⁵⁰ i barnkonventionen och göra sin röst hörd. Här blir också artikel 17⁵¹ aktuell: barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.

Vi har ställt frågor om vad barnen känner till om sina rättigheter enligt barnkonventionen och sina rättigheter som nationell minoritet och hur de gör för att få information om dessa. Vi har pratat om ifall barnen tycker det är viktigt med sådan information och i så fall på vilket sätt de vill få den. För att barnen ska kunna tillförsäkras sina rättigheter måste emellertid också omgivningen, vuxenvärlden och samhället känna till dessa. Den aspekten har barnen själva starkt påtalat utan att vi inledningsvis ställde sådana frågor.

Gemensamma frågor och synpunkter som kom upp i samtalen med flera av de nationella minoriteterna

Nästan alla barn tog upp "googla" som exempel på hur de skulle göra om de ville få mer information om nationella minoriteters rättigheter. Förutom Google uppger de flesta, oavsett minoritet, att de skulle vända sig till sina föräldrar eller någon lärare de har förtroende för om de skulle vilja veta mer. Några av barnen uttryckte också att de inte är intresserade av sådan information.

Vad är det ens för information? Att det är ju som ... jag går inte runt och tänker på sånt om dagarna. [skrattar]

Flera av barnen tycker att de själva har tillräckliga kunskaper eller att de känner till hur de kan få information. Däremot upplever de att andra, som inte tillhör minoriteten ifråga, har stora brister i sina kunskaper. Det gäller i samhället i stort men också i närmiljön, som bland kompisar och i skolan. Flera uttryckte irritation över att ha träffat många lärare med bristfälliga kunskaper och de upplever sig måsta undervisa omgivningen om nationella minoriteter och urfolk. Det lyftes också att det kan finnas en koppling mellan brist på kunskap och fördomar. Några har tagit stort ansvar för att förmedla information till skolan, bland annat genom att hålla föredrag på temat och skriva uppsatser. Flera av barnen går nu i skolor som specifikt riktar sig till deras minoritet och de barnen är nöjda med just dessa skolors kunskaper. Några reflekterar även över att de själva inte vet så mycket om andra nationella minoriteter, bara om sin egen.

Sverigefinnar

De sverigefinska barnen har flera förslag på vägar att hitta information: söka på nätet, titta på regeringens webbplats, Wikipedia eller fråga en samhällskunskapslärare. Ett barn tänker också att det borde gå att gå till riksdagen, för där borde det finnas någon som man kan prata med.

⁵⁰ Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

⁵¹ Barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv. Staten ska uppmuntra att det skapas material som är av värde för barn och som inte är skadligt.

Flera lyfter vikten av att andra får information om sverigefinnar och nationella minoriteter. Det nämns att skolan ofta ger viss information men att det skulle behöva göras mer och läras ut mer i detalj och inte bara generellt.

Ja, jag tycker faktiskt det. Först av allt för att med mer information så brukar man ju inte få några fördomar om de här personerna som pratar minoritetsspråk. För att det finns ju många fördomar och bästa sättet att bekämpa de här fördomarna är genom att lära sig om de olika minoriteterna.

Tornedalingar

Förutom att söka på nätet nämns här även möjligheten att vända sig till någon äldre tornedaling och fråga. Det funderas också över att det nog inte finns så många i Sverige som känner till vad en tornedaling är.

Alltså så här tornedalingar, det är inte så många som liksom känner till det, bland annat i södra Sverige typ, de har ingen aning om vad en tornedaling är, så att ... Ja, det hade väl varit bra om det var lite större, så att man lättare kunde hitta saker om det.

Det konstateras att många förknippar tornedalingar med finnar och att det ofta antas att det är samma sak.

Samer

Bland de samiska barnen lyfts flera alternativ för hur man själv kan göra för att få mer information om sina rättigheter. Utöver det som nämnts tidigare tas möjligheten att vända sig till en ungdomsorganisation, Sáminuorra, upp. Någon undrar om det skulle gå att vända sig till kommunen.

Även här tas frågan om andras bristande kunskaper upp. Det funderas över vad skolan skulle kunna göra för att höja kunskapsnivån om samer, urfolk och nationella minoriteter. Kunskaper och information lyfts som en viktig faktor för att förebygga fördomar och diskriminering. Någon funderar också kring vad som är fördomar och vad som är diskriminering och skillnaden mellan dessa.

Nej, att fördomar och diskriminering är helt olika saker, diskriminering det är mer: "Håll käften jävla samefitta, annars skjuter vi dina renar", och fördomar är mer: "Oj, så ni bor också i hus?"

Filmen *Sameblod*⁵² nämns av flera av barnen som ett exempel på bra informationsspridning.

⁵² <https://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/filmpedagogik/filmhandledningar/sameblod2/>.

Judar

De flesta av de judiska barn vi har intervjuat upplever att de själva har rätt god kännedom om vad det innebär att vara nationell minoritet. Det är dock inte helt tydligt för alla vad rättigheterna innebär i praktiken alla gånger.

Nej, men det ... jag tror väl också att det är så här, vi har rätt att få lära oss om vår kultur och historia, ... jag vet inte exakt om det är i skolan eller om det är på andra program eller så, men det är väl någonting att man ska få lära sig mer ... kulturen och historien, om vad man har gått igenom.

Judiska församlingen nämns som en viktig informationskälla och flera skulle vända sig dit om de hade frågor eller ville veta mer. Någon tänker att de säkert har utbildningar eller kurser också. Även Glämsta sommarläger⁵³ för barn tas upp som ett sammanhang där det ges information på olika sätt. Även här reflekteras det över skolans roll och majoritetssamhällets bristande kännedom om judar och nationella minoriteter. Ett av barnen tar upp att det även finns judiska barn, särskilt om de och deras föräldrar inte ingår i judiska församlingen, som inte vet så mycket om judiskhet och att tillhöra en minoritet.

Romer

De romska barnen tar också upp möjligheten att googla, prata med en lärare, rektor, mentor eller föräldrar. Några betonar att det är viktigt både att ha rättigheter och att känna till dem, för annars riskerar kulturen och språket att glömmas bort om man tillhör en minoritet. Omgivningens okunskap – och också fördomar – upplevs av både som ett problem och ett vardagligt irritationsmoment. De möter ofta personer som inte ens hört talas om romer och de kan få frågor som "kommer du från Rom?"

Är du rumän?" "Nej." "Men du måste ju komma ifrån någonstans." Man bara: "Nej, jag är som en kurd." "Så du är kurd?" "Nej.

Flera tar upp att lärare har bristande kunskaper om romer och att det i till exempel undervisning om förintelsen inte tas upp att även romer var utsatta. Om det nämns så har det varit kort, som i förbigående. Även de intervjuade romska barnen har i hög utsträckning själva fått ta ansvar för att informera i skolan om romer.

Och sen just nu, så jag vet, hela min klass om det nu också, så det finns också böcker, en hel text om romer, om deras kultur och grejer, ja.

Några lyfter att okunskapen kan få allvarliga konsekvenser, till exempel att omgivningen får en fördomsfull bild av romer och att det kan leda till diskriminering och att folk tittar snett på dem.

⁵³ <https://www.minoritet.se/4629>.

7.2 Barnens kulturella identitet

Enligt artikel 8⁵⁴ i barnkonventionen har barn har rätt till sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktförhållanden. För att öka förståelsen för barnens situation och bakgrunden till deras tankar om vilka frågor som är viktiga har vi valt att här lyfta barnens egna beskrivningar av vad som är betydelsefullt för deras kulturella identiteter.

Sverigefinnar

De sverigefinska barnen har lite olika tankar och funderingar kring vad det innebär att vara sverigefinne. Flera associerar till olika typer av finsk mat, till exempel de lådor som brukar serveras på julen eller bakverket julstjärnor med plommonsylt. Bastu nämns också.

Ja, vid julbordet, den del. [skrattar] Det är där man märker dem annars. Men det är inget ... alltså, jag känner verkligen inte av någon kultur direkt om man säger så.

När barnen får reflektera vidare så kommer det ofta upp fler tankar om vad som är speciellt med att vara sverigefinne. Några funderar kring att sverigefinska föräldrar och skolor ofta är strängare, vilket tas upp som något positivt. Ett par av de barn som bor i större städer lyfter gemenskapen mellan sverigefinnar. En bärande del av identiteten verkar för flera vara språket. Olika sverigefinska kulturarrangemang nämns också. Till exempel att få uppträda på finska församlingen eller att få sjunga eller skriva på finska.

Några av de barn vi har talat med som bor i områden i Sverige där många, kanske till och med de flesta, talar finska har svårt att identifiera sig som en minoritet. Även om de uttrycker att de förstår att det är annorlunda om man tittar på hela Sverige. De har också svårare att komma på något som är annorlunda med att vara sverigefinne jämfört med att vara majoritetssvensk.

Tornedalingar

De tornedalska barn vi har träffat beskriver språket och naturen som bärande delar för den egna kulturella identiteten. Även betydelsen av historien och den egna bakgrunden tas upp. Alla är väl medvetna om att språket tidigare tryckts undan och några berättar om äldre släktingar som fått stryk i skolan för att de talat meänkieli. Flera av de barn vi pratat med håller på att lära sig meänkieli i skolan och är väldigt nöjda med att på det sättet få återknytta till sin historia och bakgrund.

Ja, men sen det ju också så här, man vill ju liksom förstå, alltså inte bara när man är med så här farmor och mormor och såna, utan även när är till exempel i älgskogen, där pratar alla meänkieli, och då kan det ju vara så här nice att förstå.

Det finns en oro för att språket inte kommer att fortsätta leva vidare. Barnen ser sig själva som viktiga bärare både av språket och av kulturen, för att dessa ska fortsätta vara

⁵⁴ Barn har rätt till sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktförhållanden.

levande. Att de själva måste ta tag i det och sedan också föra vidare till kommande generationer.

Samer

Huvuddelen av barnen beskriver renskötseln, språket och kulturen som det viktigaste med att vara same. Även slöjd och koltarna tas upp. Identiteten som urfolk är också angelägen för flera av barnen.

Inom samiska traditioner är det mycket, väldigt, väldigt mycket slöjd, och det är ju den kulturen, och sen är det så klart att det är ett eget språk... Vi har ju flera språk och man måste bevara dem, och sen renskötsel, det är ju väl den viktigaste faktorn inom kulturen, i alla fall där jag kommer ifrån, det finns ju olika ... fiskesamer och sånt.

Flera av de intervjuade barnen tar upp den samiska konfirmationen som viktig och de är eniga i att den är en större grej än den svenska konfirmationen. Att få träffa andra samiska ungdomar i två veckor upplevs vara stärkande för den samiska identiteten och några har fattat viktiga beslut, till exempel om gymnasieval, efter att ha deltagit i konfirmationen.

Judar

Bland de judiska barnen lyfts traditioner, värderingar, religion och historia upp som särskilt viktiga för den egna kulturella identiteten. Men även gemenskapen och samhörigheten är av betydelsefulla för de flesta.

Alltså, för mig, judendomen, för mig alltså, alla liksom judar i Sverige har någon typ ... har ju någonting gemensamt, det känns som om man är en trygg liksom grupp att vara med och att alla, känner varandra och liksom att man ... man hör hemma liksom med.

Aktiviteter som görs tillsammans med andra judar lyfts upp: åka på läger, gå i synagogan, gå i skolor med judisk profil och fira traditionella högtider. Språket jiddisch tas inte upp som viktigt för den kulturella identiteten. På fråga svarar flera av barnen att hebreiska i så fall känns relevantare eftersom det är ett större språk internationellt och också det språk som talas i Israel.

...liksom en väldig gemenskap, så här som vi har gått på (judisk skola) med varandra, vi åker på Glämsta och bar mitzva, liksom aktiviteter med varandra, för att liksom hålla oss samman.

Romer

De romska barn som vi har pratat med tar upp traditionella fester och religion som viktiga för deras kulturella identitet. Några av barnen beskriver det som att romer är väldigt djupa i sin religion och att man har ett starkt förhållande till kyrkan. Kläder kommer upp, till exempel att flickor ofta har kjol på sig.

Jag tänkte på kulturella människor. Alltså, jättekulturella, musik och dans och traditioner, många saker, ja.

Flera tar upp den starka gemenskapen och de starka banden mellan romer. Att man gör mycket tillsammans och ser sig som en stor familj.

Språket nämns och det finns tankar om att språket och även kulturen riskerar att försvinna. En orsak till detta menar några av barnen är att många känner skam över att vara romer och att barn inte lär sig varken om sitt språk eller sin kultur. Därför ser de själva det som extra viktigt att visa att de vill ha sin kultur kvar.

7.3 Inflytande och delaktighet – vad skulle barnen vilja påverka?

Barn har, enligt artikel 12⁵⁵ i barnkonventionen, rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. För att rättigheten ska kunna uppfyllas fullt ut är det viktigt att barnen får möjlighet att själva uttrycka vilka frågor de skulle vilja ha inflytande över.

Sakfrågorna, vad barnen vill ändra på, kan inverka på hur de ser på formerna för inflytande och hur de vill göras delaktiga. I den här delen har vi frågat om vad barnen skulle vilja kunna påverka utifrån deras rättigheter som tillhöriga en nationell minoritet.

Gemensamma frågor och synpunkter som kom upp i samtalen med flera av de nationella minoriteterna

Det finns stora skillnader mellan barnen från de olika nationella minoriteterna när det gäller vilka frågor som lyfts fram. En som återkommer är dock frågan om omgivningens kunskaper och att barnen har tankar om vad som skulle behöva göras för att dessa ska förbättras. Synpunkter på modersmålsundervisningen återkommer hos flera av minoritetsgrupperna, både rörande antalet timmar som ges med även kvaliteten på undervisningen. Romer, judar och samer tar också upp olika former av hot, rasism och diskriminering.

Sverigefinnar

Flera av de sverigefinska barnen uttrycker att de är rätt nöjda och inte ser så många saker som de skulle vilja ha annorlunda utifrån sina rättigheter som nationell minoritet. Det som lyfts upp av några är bristerna i finskaundervisningen och svårigheterna för skolorna att rekrytera finskalärare.

Jag skulle kanske vilja ha mer finska lärare, så att de satsar mer på det, att få lärare till människor, med ... som är så här nationella minoriteter, för att just nu finns det inte väldigt många. Men de flesta är ju väldigt gamla och sen går de i pension och ... nu kom nya lärare, men det är inte så att alla är ... kan finska eller så, så man får mer svensk utbildning.

Vissa skulle vilja få fler timmar finskaundervisning, men där tycker barnen olika. Ett av barnen tar upp att det är långt att åka till språklektionen och att hon därför inte skulle vilja utöka undervisningstiden. Några har idéer på hur information om sverigefinnar och andra nationella minoriteter skulle kunna spridas. Till exempel genom en minoritetsspråkdag, affischer och filmer om minoritetsspråken.

Tornedalingar

De tornedalska barnen tycker att det borde pratas mer om nationella minoriteters rätt till sitt språk och sin kultur. Att det inte bara ska vara just de som är från Tornedalen som vet att det finns tornedalingar. Det tas upp att det mesta i skolan historieundervisning

⁵⁵ Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

överhuvudtaget handlar om södra Sverige, det lärs inte ut lika mycket om norra Sverige och de som levde och lever där.

...man lär sig mycket om typ söderifrån, det är mycket historia därifrån, men det är inte så mycket uppifrån som man får höra om.

Som exempel nämns att många inte vet hur det var när det äldre generationerna gick i skolan och att de inte fick prata meänkieli. Att det heller inte är självklart att ens de själva som tornedalingar får veta det i skolan utan det är föräldrar och andra närstående som berättat om det. En flicka säger att det är roligt när andra, som inte är tornedalingar, tycker att det är intressant med meänkieli för att det inte gör någonting bara med just den personen utan det kan påverka hela samhället.

Samer

Flera av de samiska barnen har starka åsikter om saker som de skulle vilja var på ett annat sätt. Det handlar om språket, miljöförstöring, klimatförändringar, renskötselns förutsättningar, den samiska kulturens synlighet i majoritetssamhället och omgivningens och även skolans kunskaper om nationella minoriteter och urfolk.

I fråga om hur samhället synliggör det samiska språket och kulturen lyfts både positiva och negativa exempel. En flicka tar upp att det blivit bättre i matbutiken, där hon nu har sett meningar på samiska. Någon annan lyfter att det samiska inte är så synligt på till exempel svenska museer. Att det som finns ofta är gamla koltar från 1800-talet, men inte så mycket nutida konst och kultur.

Synligheten i populärkulturen tas upp av några, bland annat utifrån perspektivet att exempelvis samiska artister kan öka intresset för det samiska och få människor att kanske ta reda på lite mer. Några tar upp att filmer som Sameblod, som visas på skolorna, kan vara ett bra sätt att få samisk kultur mer känd. Samtidigt som det finns en önskan om att även nutida samiskt liv skulle skildras.

...för då visar man liksom hur de var undertryckta, men jag skulle också vilja ha typ lite mer om hur det är nu. Alltså, ned konflikter i dag som: "Ja, nu har samerna kamp mot staten för det där".

Nyheter, böcker, temadagar – som exempelvis Jokkmokksdagarna i Huddinge- och fira samiska nationaldagen i skolan nämns som exempel på hur mer kunskap skulle kunna spridas. Flera av barnen skulle vilja att alla lärare skulle bli utbildade i nationella minoriteter, urbefolkningar och den samiska kulturen. Nu är upplevelsen att undervisningen i skolan ofta begränsas till att visa flaggan, vad samer har på sig och var de bor. En annan aspekt som lyfts med att öka lärarnas kunskaper är att de då lättare skulle kunna identifiera när någon elev utsätts för rasism.

...typ när någon elev säger någonting rasistiskt utan att veta om det, att läraren säger: "Nej, det är inte så, det är så här", att de får lite allmänutbildning, för att de flesta gånger vet ju inte ens läraren.

Rasism mot samer förekommer även i stadsmiljö. Ett barn berättar om när han var yngre och åkte till skolan i kolt och då blev kallad olika saker i tunnelbanan, vilket försatte honom i en utsatt och otrygg situation.

Brister i skolans språkundervisning tas upp av flera av barnen. Språkets vikt för kulturen lyft fram och det upplevs av flera som ett bekymmer att lärare har bristande kunskaper, kunskaper i fel dialekt samt att det är stor omsättning på lärare. Några har fått vänta länge, ibland år, på att få modersmålsundervisning. Barnen har olika förutsättningar att tala sitt modersmål. Några har det som förstaspråk i hemmet, andra har lärt sig det senare men har kompisar och familj att prata med. Andra har föräldrar som aldrig fått lära sig samiska och barnen saknar andra personer runt omkring sig i vardagen som talar språket. Ett barn lyfter, särskilt utifrån detta, att det hade varit kul att få höra samiska oftare i samhället.

Renskötselns förutsättningar engagerar de flesta av de intervjuade barnen. Den frustration som lyfts gäller beslut som tas på samhällsnivå, men också enskilda personers ageranden. Exempel som tas upp är bristande respekt för varningstrianglar som ställs upp vilket leder till påkörningar, att renar körs på med flit och att utfodringsplatser saboteras.

Ja, och sen om vi flyttar över sjön ... På vårflytten så flyttar vi flocken ner till landet och då är det folk som vill vara dryga och ställa sig framför och så där för att ... ja.

Majoriteten av barnen tar upp hur miljöförstöring, klimatförändringar, gruvnäring, vind- och vattenkraft och skogsbruk försvårar renskötseln. Exempel som nämns är att renar måste utfordras eftersom det inte finns tillräckligt mycket för dem att äta i naturen och att den globala uppvärmningen och vattenkraftverken gjort att isarna inte lägger sig som tidigare vilket försvårar renarnas förflyttningar,

Judar

Även de judiska barnen tar upp frågan om bristande om majoritetssamhällets bristande kunskaper om judar och om nationella minoriteter. Men också frågor som möjlighet att få koshermat i skolan, omskärelse på killar och medierapporteringen om konflikterna i Israel tas upp.

Till exempel omskärelse på killar, det tänker jag är att de som själv utövar religionen får bestämma själv, att inte liksom någon annan får bestämma om man utövar sin religion.

Hot, hat och fördomar är ett annat tema som berör flera av barnen. Det berättas om skämt om snåla judar men också om påhopp från främmande människor på stan.

” Ja, det har ju hänt, så att folk har satt på stan och börjat så här följa efter och skrika på oss och sånt, så att alltså så här, om jag väljer att bära min davidstjärna, alltså öppet, vart jag än är, för att jag är en stolt judinna och jag står för det, men ändå, det finns ju ... Det är ju obehagligt att det finns folk som verkligen kan gå i gång så mycket på liksom ett halsband. ”

De flesta av de intervjuade barnen går eller har gått på judiska skolor. De beskriver flera restriktioner och regler på skolorna som är till för att förebygga att barnen ska drabbas av hatbrott. Till exempel tas upp att de av säkerhetsskäl inte fått ha kippa eller judiska symboler på sig på utflykter.

” Ja, men om det står en polis med en sån här stor liksom rapbambam-pistol, så här: ”Okej, god morgon på dig”, liksom, det var ju inget skumt för oss. ”

Det har också funnits säkerhetspersonal på skolan som har följt med på utflykter. Flera konstaterar att det är begränsande men att det blir en vana. De har växt upp med att det är så och inte reagerar så mycket på det. Istället är det nästan lite ovant att gå på en annan skola, där exempelvis en förälder kan gå rakt in i skolan och möta upp sitt barn utan att bli stoppad och utfrågad. En av pojkarna lyfter att han samtidigt är tacksam för att de får beskydd och att han gått fram och tackat poliser som vaktar skolan.

Romer

Okunskapen om romer, bristen på synlighet i samhället och diskriminering beskrivs av huvuddelen av barnen som viktiga frågor att förändra. Det tas upp att skolan borde lära ut mer och att även media borde prata mer romer och nationella minoriteter. Lilla Aktuellt⁵⁶ nämns som ett exempel på ett program som skulle kunna informera barn. De vill inte själva vara ansvariga för att sprida kunskap. Eftersom de är barn tas de inte heller alltid på allvar.

” Det är tråkigt att det behöver vara så att vi barn behöver förklara oss, att det inte finns någon vuxen där. Många förstår inte och även om vi säger att det är fel, så tänker alla: ”Nej, men hon är ju 15 år, vad vet hon?” ”

De intervjuade barnen ser ett behov av att romer och romsk kultur ska synas mer i samhället överlag. De har många exempel på hur detta skulle kunna göras, som romska restauranger, romska affärer, fler böcker på romani chib och filmer – som inte är dokumentärer – där romer är synliga.

” Vi blir så stolta ... nu var det en serie *Snabba Cash*, och då var det Ravy som sa ett romskt ord. Så vi alla blev så stolta för att han sa det. Så vi gick runt och sa det ordet hela tiden. ”

⁵⁶ <https://www.svt.se/barnkanalen/barnplay/lilla-aktuellt/>.

Precis som för flera av de andra minoritetsgrupperna nämns också brister i modersmålsundervisningen. Lärarna kan inte språket tillräckligt bra eller också har de fått lärare som talar en helt annan dialekt. Barnen stöter också på praktiska problem, till exempel att tangentbord på datorer och telefoner inte är anpassade efter romani chib. De vill kunna skriva med sina egna bokstäver, men dessa finns inte. Fördomar, men också rasism och trakasserier, återkommer i barnens beskrivningar av vad de skulle vilja var annorlunda. Till exempel att människor de möter säger att romer stjälar, alla tigger utanför ICA, luras och gör sig rika genom bedrägerier.

7.4 Inflytande och delaktighet – på vilket sätt skulle barnen vilja påverka?

I Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 lyfts att konventionsstaterna ska uppmuntra barnet att fritt forma en egen åsikt och även tillhandahålla en miljö som gör det möjligt för barnet att utöva sin rätt att bli hörd. Det måste säkerställas att hänsyn tas till barnets individuella och sociala situation och att miljön är sådan att barnet känner sig respekterat och tryggt.⁵⁷

Frågorna i den här delen av intervjun har handlat om hur barnen upplever sina faktiska möjligheter att ha inflytande på de områden som de tycker är viktiga. Har de varit med om att få vara delaktiga? Vad har varit bra/dåligt? Vi pratade om hur barnen skulle vilja bli lyssnade på i framtiden. När, var och på vilket sätt?

Gemensamma frågor och synpunkter som kom upp i samtalen med flera av de nationella minoriteterna

De allra flesta av barnen saknar i stort erfarenhet av formell delaktighet på en mer övergripande nivå, som exempelvis samråd. Huvuddelen har därför svårt att föreställa sig hur ett sådant inflytande skulle kunna gå till och vilka önskemål de har i detta. De nämner sådant som är nära dem, som de känner till från sin vardag och som de praktiskt förstår vad de är till för, som till exempel i skolan. Några sammanhang för inflytande som barnen tar upp är elevråd, klassråd, lärare, media, Judiska församlingen, ungdomsorganisationer och lägerverksamheter.

Sverigefinnar

Några av de sverigefinska barnen beskriver att de har erfarenheter av inflytande i vissa konkreta frågor. Till exempel önskemål om att ett bibliotek ska ta in vissa finska böcker och att de har blivit lyssnade på eftersom biblioteken vill att det ska finnas böcker som de vill läsa. Några nämner att de är med i någon sverigefinsk ungdomsförening. Ett barn funderar över hur vuxna skulle kunna göra om de vill hitta barn som vill tycka till i olika frågor:

Alltså, det är väl svårt att hitta de, om inte de skickar något mejl, men man skulle kunna gå runt och så här fråga vissa personer bara så här: "Vad tycker du om minoriteterna?", men annars så är det ju svårt att hitta de specifika ifall de inte skickar själva något så här att: "Det här vill vi ändra på."

Alla är inte heller intresserade av att vara delaktiga och påverka i frågor som rör nationella minoriteter.

Det beror lite på liksom. Ifall det är något man verkligen vill ändra, så skulle man ju vilja vara med där och säga typ så här: "Det här vill vi ändra på", men annars så kanske det inte är så här jättebehövligt.

⁵⁷ FN:s barnrättskommitté allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd (CRC/C/GC/12), punkt 22 och 23.

På fråga om hur de skulle göra om de själva verkligen ville påverka i någon fråga så funderar barnen i lite olika banor. Som exempel tas frågan om flera timmar finskaundervisning upp, eftersom flera av barnen lyft att de skulle vilja ha möjlighet till det. Där nämner barnen att de nog skulle vända sig till en förälder, finskaläraren, mentor på skolan eller rektor. Kanske att elevrådet skulle kunna tänka sig att ta upp en sådan fråga.

En annan möjlighet som lyfts är att ta kontakt med människor som tycker likadant som de själva och sedan vända sig till regeringen eller riksdagen. Kanske demonstrera. Någon tänker att det väl mest är vuxna som bestämmer eftersom de har rösträtt. Samtidigt uppfattas det som positivt när kommunen och andra aktörer synliggör sverigefinska frågor. Som till exempel en skrivartävling som anordnades som ett par av barnen deltog i.

Tornedalingar

De tornedalska barnen som vi har träffat funderar kring att de nog i första hand skulle vända sig till en lärare eller kanske till rektorn om de ville påverka i någon av de frågor som de tagit upp i samtalet med oss. Till exempel att öka kunskaperna om meänkieli och tornedalingar. Sedan finns att vända sig till kommunen med som ett alternativ.

Ja, och om inte hon får bestämma över sånt, då är det väl ... man får väl annars ta och skriva till kommunen eller någonting, och så ... För det är ju mycket de som kanske bestämmer över det också.

En flicka säger att hon inte tror att det skulle vara något problem att gå till dem, om man kanske hade tre eller fyra punkter med förslag att berätta om. En annan tar upp att det är bra att börja prata med en vuxen och se vart det leder. Att det borde gå att skriva till någon för att påverka. Men att det är bra att börja med att få hjälp av till exempel en förälder eftersom det som ung kan vara svårt att ha koll på sådant.

Det finns tankar kring att det nog skulle vara bra att vara många som tyckte samma sak för att de äldre och de som bestämmer skulle se att det fanns ett engagemang och kanske tycka att det var roligare att göra något för dem då. Att vända sig till media är ett alternativ som berörs.

Jag tror att man kanske hade kunnat, om man pratar mer om det, man lyfter det till fler folk, eller typ att man kanske får att man på något sätt att man kanske kan få vara med i radion till exempel,

Samtidigt tas det upp att det kan vara svårt att nå fram eftersom olika personer tycker olika. Att det finns folk som tycker att meänkieli är ett väldigt litet språk som är svårt att sprida och att det är väldigt likt finska. På fråga om hur de tänker om ungdomsorganisationer som Met Nuoret och om de är en möjlig väg till påverkan så tänker något av barnen att de säkert är det, men det är inget som de har funderat på.

Samer

Även bland de samiska barnen skulle flera vända sig till lärare eller rektor om de ville påverka i någon fråga. Släktingar som barn upplever som kunniga i samefrågorna nämns.

En flicka berättar att hon, när hon var nio år, skrev ett brev till ett vindkraftsbolag men inte fick något svar.

Flera av barnen känner till ungdomsorganisationen Sáminuorra och att de brukar anordna aktiviteter runt om i Sápmi med möjlighet att träffa andra samiska ungdomar. En pojke säger att han är medlem för att stötta, men inte är aktiv ännu. En annan beskriver att alla inte hinner och orkar vara delaktig och påverka i organisationer. Att det blir mycket med både renskötsel, skolan och fritidsaktiviteter. Det är lätt att tänka att "Åh, någon annan tar upp det". Det finns bland flera av barnen även en oro för att bli utsatt för hot och hat om de yttrar sig offentlig.

” Ja, men tänk till exempel med Girjasmålet. Då var jättemycket hat som, ja, men kom upp till ytan när det gick igenom, det var, ja, men en lastbilschaufför åkte igenom och plöjde av renar från vägen och jagade dem, massa renar sköts, så det är som om man höjer rösten så känns det som att man kan bli utsatt för hot och för liknande händelser. ”

Det uttrycks en osäkerhet kring om i det fall det kommer hot, finns det i så fall någon som kommer att backa upp en.

Rörande klimatfrågan lyfter några att det är lika bra att vända sig direkt till EU-parlamentet, inte riksdagen, utan direkt till EU.

” ...då måste man gå dit och säga: "Hej, det står ... det blir påverkat för oss, kan ni snälla göra någonting åt det?" Ja, det var ju ... Greta Thunberg kom ju också till Gállokgruvan, och det var väl jättemycket media på det, nu har det typ dött ner igen. ”

Flera beskriver känslor av hopplöshet och maktlöshet i frågor rörande renskötsel och konflikter med gruvnäring, skogsbolag och klimatförändringar. En pojke uttrycker att det inte spelar någon roll för det är ändå bara pengarna som styr. Att alla sätt att försöka påverka redan är prövade, utom att göra uppror som i Kautokeinoupproret. Den kritik som FN har lämnat rörande bland annat världsarv och gruvor ger inte heller något självklart hopp.

” Nej, vad har hänt? (.) ...de tog ju fortfarande inte hänsyn till världsarven, vilket menar att ... Och efter det, var har FN gjort då? Ja, inte kommenterat, i princip. ”

I fråga om det samiska språket låter barnen mer hoppfulla och flera har konkreta tankar om vad som skulle kunna göras. Till exempel olika kampanjer, som språkveckan⁵⁸ som når ut till väldigt många, men att föreningar också är bra eftersom de samlar samer med

⁵⁸ <https://www.sametinget.se/sprakvecka>.

samma intressen. En pojke uttrycker tankar som delvis liknar samråd men går några steg längre.

...om jag skulle bestämma så skulle man i princip i varje beslut som sker, först och främst lyssna på den gruppen som blir påverkad, otroligt mycket, och egentligen om det är såna här stora saker som får väldigt mycket media... så här, folkomröstningar, folkröstningar, vad tycker folket? Eller i alla fall så här i den kommunen eller det länet ...och sen lyssnar man inte bra på vad politikerna säger i det länet, utan att man tar typ ... men vi säger Liikavaara, då tar man alla i hela Gällivare får skriva under: "Ja eller nej", "Ska vi bygga gruva där? Ja eller nej",

Judar

Även bland judiska barn tas lärare, mentorer och kanske rektor upp som en bra väg för påverkan. Särskilt om man är några stycken som vill samma sak.

Ja, men vi ... alltså, om vi går till någon lärare eller mentor så brukar de ta upp det, så det är liksom ... så det är ganska enkelt, de lyssnar också.

De flesta känner till Judiska ungdomsförbundet. Några beskriver att de upplever organisationen som välkomnande, att det är lätt att nå dem och att de kommer till deras skola ibland och berättar om sin verksamhet. Judiska församlingen lyfts ändå av nästan alla som det mest naturliga och effektiva forumet för inflytande när det gäller judiska frågor.

Ja, gå till Judiska församlingen, för de har ju kontakt med regeringen på ett annat sätt. Det är ju mycket lättare att komma i kontakt genom Judiska församlingen än att själv...

Personer på Judiska Församlingen som jobbar med ungdomarna har besökt en skola som några av barnen går i och informerat och sagt att: "Om det är någon som har förslag, så kan man bara skicka in." Judiska församlingen anordnar även aktiviteter som barnen ibland deltar i. Några av barnen lyfter att det finns möjlighet för dem att påverka vilka aktiviteter som anordnas genom att mejla förslag.

Några konstaterar att deras deltagande i olika arrangemang och aktiviteter påverkas starkt av vilka andra som ska gå. Om ingen annan tänker gå så vill man inte vara den första och gå dit ensam. Ett av barnen funderar om det borde skapas en särskild påverkansgrupp, för alla nationella minoriteter. Det skulle gå att skicka förslag som sedan tas upp direkt till regering och riksdag.

...alltså, det finns säkert redan, men någonting som kanske står för vad alla minoriteter och att de ska få en ... alltså, någon typ av ... Ja, igen, det finns säkert en, bara att jag inte vet om det, men att någon som liksom verkligen försöker skydda minoriteter som liksom tar upp frågor om det och som står emot.

Romer

Även bland de romska barnen lyfts föräldrar och skola som förstahandsvalet för att kunna påverka i olika frågor. Men några konstaterar också vuxna ibland inte alltid lyssnar på barn. Några tar upp att de inte vill ändra något själv, utan att andra ska ändra på sig och skaffa sig kunskaper. Skolan ska ta ansvar i detta.

Att ha erfarenhet av att bli lyssnad på och tagen på allvar kan ha stor betydelse. En flicka beskriver att hon var med om att en lärare stod upp för henne i klassrummet när en kille i klassen pratade nedlåtande om romer och att läraren också pratade med henne efteråt om händelsen. Det öppnade hennes intresse för sin romska identitet och gjorde att hon tog reda på mer och också tog kontakt med sina kusiner.

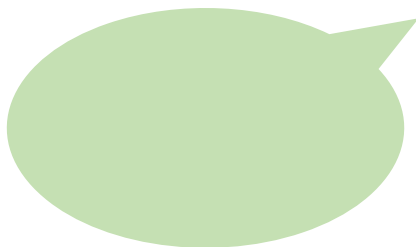
Hat och hot tas däremot upp som en faktor som kan påverka möjligheterna och viljan till inflytande negativt. Några säger att de tar åt sig, andra beskriver att de inte orkar bry sig längre. En av de intervjuade flickorna berättar att det finns tjej som lägger upp videos på Tik Tok och som även varit med på SVT och försöker göra skillnad för romer. Hon får massvis med hat och blir skrattad åt.

Vi romer borde faktiskt supporta henne och hjälpa till för att göra skillnad, så att folk hör oss. Men hon får mycket hat. Det här med z-ordet. Och det där med z-ordet, alla gör det till ett skämt. Så folk kan inte ta någonting seriöst när det gäller romer, känner jag.

En pojke tar upp att han helst skulle vilja påverka genom att få möjlighet att skriva ett manus och göra en film.

Lärande exempel

8. Lärande exempel

I uppdraget från regeringen ingick att lyfta fram goda exempel på när barn och unga har haft möjlighet att utöva sin rätt till delaktighet och inflytande. Inom ramen för uppdraget har vi emellertid inte haft någon möjlighet att göra effektutvärderingar av andras verksamheter och har därför inget tydligt underlag för att uttala oss om vad de olika insatserna kommer att leda till. Vi har därför valt att istället använda oss av begreppet lärande exempel.

Vi har i uppdraget sett att många verksamheter arbetar engagerat med minoritetsfrågan. Flera är igång och genomför aktiva samtal med barn och unga, medan andra fortfarande befinner sig på planeringsstadiet. Några har uttryckt att det svåraste är att hitta barn och unga som är intresserade av att delta och de funderar över vilken typ av aktiviteter som bäst lockar deltagare.

I den här rapporten har vi valt att låta Övertorneå kommun, Skellefteå kommun, Luleå kommun och Stockholms stad berätta om sina arbeten. De skildrar på de följande sidorna både sina framgångar och de svårigheter och utmaningar som kvarstår. Vi har i det här uppdraget inte haft möjlighet att göra någon heltäckande kartläggning av de arbeten med barns delaktighet i minoritetsfrågor som pågår. Därför är dessa att se just som exempel, de är inte på något sätt heltäckande vad gäller olika organisationer, de olika nationella minoritetsgrupperna eller olika metoder som används.

8.1 Romsk inkludering i Stockholm

Arbetet med romsk inkludering på arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad har som grunduppdrag att hjälpa romer ut i studier och arbete. I det ingår bland annat kunskapshöjande insatser till tjänstepersoner i staden, olika typer av utbildningar för romer och insatser för att stärka ungdomar.

Rafael Szoppe jobbar sedan sju år tillbaka med romsk inkludering i Stockholm. Han träffar många ungdomar som inte påbörjat eller som hoppat av gymnasiet. Uppdraget är också att jobba förebyggande med romska ungdomar som går i grundskolan så att de klarar sina studier. Det är särskilt viktigt eftersom många föräldrar själva har bristande skolgång och därför kan ha svårt att stötta sina barn.

Som samverkansparter finns bland annat föreningar som i sin tur samarbetar med bibliotek för att ge studiehjälp. Ett av målen har varit att några romska ungdomar ska söka sig till universitet och högskola. Så här långt har ett tiotal ungdomar börjat studera på högskolenivå, varav flera till lärare. Romska ungdomar kan också få hjälp med sommarjobb.

Romsk inkludering innebär även att stötta romska barn i att utöva inflytande i samhället. Bland annat anordnades det aktiviteter inför årets val där de bland annat deltog på Järvaveckan. Ungdomarna sökte där själva upp olika politiker. Tyvärr fick de inte så gott intryck, utan upplevde att politikerna hade bristande kunskaper och ställde stereotypa frågor. Insatserna ledde ändå till att flera av ungdomarna som fyllt 18 år gick och röstade.

*Facebooksidan Romer i Stockholm*⁵⁹ har blivit en stor aktör för att sprida romsk inkludering. Den når även ungdomar trots att de vanligtvis inte använder den plattformen. Det har också skapats romska läsambassadörer⁶⁰ som jobbar med ungdomarna samt aktiviteter i syfte att ta tillbaka romsk kultur, till exempel genom dans och musik. Alla som vill kan få komma och lära sig och de romska ungdomarna blir kulturbärare. Det har därutöver också anordnats en romsk kulturmånad. Rafael vill lyfta fram det positiva med att samarbeta med biblioteken och få ungdomarna att använda den resursen. Ungdomarna får också själva möjlighet att påverka vilka aktiviteter som ska anordnas och för vem.

En stor utmaning är att många av ungdomarna själva inte tror på sin framtid och bär på ett kollektivt trauma från sina släktingars upplevelser. Tilltron till samhället har dessutom minskat de senaste åren. Flera drabbas av antiziganism, vilket bland annat leder till att barn och unga vill byta skola för att ingen ska veta att de är romer. Rafael ser att nationella minoriteter skulle behöva synliggöras på ett annat sätt än det som görs i media idag och det krävs också mer resurser.

Nu under våren ska en ny insats påbörjas tillsammans med Kulturskolan. Målgruppen är romska ungdomar som varken går skola eller har ett arbete. De ska lära sig olika verktyg inom film, ljud, klippning. På så sätt ska de kunna producera filmer med koppling till det romska utifrån sina egna upplevelser och synliggöra frågor som de tycker är viktiga. Arbetet ska sedan spridas på sociala plattformar. Resurser är tillsatta och arbetet kommer att starta i februari. Processen syftar också framåt. Tillsammans med de vuxna ska ungdomarna göra en plan framåt, om de vill jobba eller studera och i så fall vad.

⁵⁹ <https://www.facebook.com/romeristockholm/>

⁶⁰ <https://www.kulturredet.se/i-fokus/nationella-minoriteters-kultur/romska-lasambassader/>

8.2 Luleå vill bli en förebild för arbetet med nationella minoriteter

Luleå kommun har som vision att skolan i Luleå ska bli en nationell förebild för nationella minoriteter. Alla barn och unga ska kunna, vilja och våga utveckla sitt språk och sin kulturella tillhörighet i alla verksamheter. Barnombudsmannen har träffat Anne-Mari Angeria och Åsa Koski som arbetar med nationella minoriteter och barns rättigheter.

I Luleå har var femte invånare finska rötter och det bor fler meänkielitalande i Luleå än någon annan kommun i Sverige. Satsningar på de nationella minoriteternas språk och kultur har gjorts bland annat genom Charlottendals förskola, en tvåspråkig förskola med avdelningar som är finsktalande, meänkielitalande och nordsamisktalande. Den språkliga kedjan mellan generationerna är i många fall bruten eller försvagad och det är vanligt att språket inte talas i hemmet. Men upplevelsen är att språken börjar återta förlorad mark.

En annan viktig insats är att utöka språkliga arenor där elever kan använda sitt språk, till exempel genom att biblioteket anställer gymnasieelever för sagoläsning. Ytterligare en aktivitet där eleverna haft möjlighet att använda sitt språk är deltagandet i en nationell sverigefinsk skrivartävling. Elever fick arbeta med ämnet på skoltid och två elever från Luleå vann också pris.

Det satsas även på kompetensutveckling på bred front för att öka personalens kunskaper om nationella minoriteter. Anne-Mari och Åsa betonar vikten av att bedriva ett aktivt arbete utifrån målgruppens behov. Det är bra om det finns en person i kommunen som är särskilt anställd för dessa frågor, men det är personer ute i verksamheterna som är viktiga. De jobbar närmast barn och unga och det är där ökad delaktighet ger resultat. Personalen behöver fundera och ta hänsyn till hur olika grupper eller individer påverkas och om alla är inkluderade.

Barn och unga är en grupp som kan vara svåra att nå för samråd. De har ofta annat som de prioriterar att göra på fritiden. Det krävs också en del planering för att anpassa metoderna utifrån målgrupperna. Kommunen har utvecklat kulturväskor som används vid samråden med yngre barn. Kulturväskorna innehåller en handledning och material som böcker, renhorn, bitar av trasmattor med mera för att pedagog kan prata kring och få idéer.

Grunden för inflytande är att barnen får tillräckliga kunskaper om nationella minoriteter och erbjuds en möjlighet att utveckla sin kulturella identitet. Det är en lärandeprocess som börjar redan i förskolan och där barnen ska vara delaktiga. Utvecklingen fortsätter i skolan enligt läroplanen. För elever som tillhör nationella minoriteter är eget språk och kultur en rättighet. Staten behöver ta sitt ansvar. Modersmålsundervisningen behövs som eget ämne i skollagen men egen timplan, det behövs ordentlig lärarutbildning och satsning på läromedel. Kommunens nyöppnade språknod i Örnässkolan erbjuder utökad modersmålsundervisning på finska, meänkieli respektive nordsamiska. Språk och kultur ska integreras i undervisning och synliggörs i skolans miljöer enligt kommunens strategi.

Åsa och Anne-Mari betonar vikten av ett långsiktigt arbete. Som strateger ser de att de har en viktig roll att utveckla och stödja ett arbetssätt där olika perspektiven samarbetar. Barns och ungas rätt till delaktighet är centrala delar både av barnkonventionen och minoritetskonventionen för att säkerställa barns rättigheter.

8.3 Dramapedagogik i Övertorneå

Övertorneå kommun är förvaltningskommun för finska och meänkieli. Sedan 2020 har kommunen en minoritetspolitisk handlingsplan⁶¹ som bland annat innehåller målsättningar för hur samråd ska hållas med de nationella minoriteterna, att barnkonsultationer ska hållas och att barn och ungas synpunkter ska inhämtas kontinuerligt.

Sari Oja är kulturpedagog och metodutvecklare i nationella minoritetsspråk och har funderat mycket på hur barns delaktighet ska genomföras i praktiken. Hur samråder man med barn? Finska och meänkieli tas också för givet av många, eftersom de minoriteterna i Övertorneå är i majoritet. Sari konstaterar att många yngre barn leker på meänkieli eller finska, men i skolåldern går de över till svenska.

Sari beskriver att tornedalingar kan vara lite försiktiga och kanske inte ta så stor plats, men att teater och sång uppskattas och Torndalsteatern⁶² är populär. Upplägget för samråden med barnen landade därför i att undervisning och delaktighet för barnen skulle genomföras med en dramapedagogisk inramning. Arbetet påbörjades hösten 2022 och Sari har träffat tre grupper av barn, i förskola, förskoleklasser samt en 2-3:a i grundskolan. Planen är att besöka alla klasser. När gymnasiet får besök är tanken att även en politiker ska vara med.

I dramapedagogisk form undervisar, rollspelar och funderar Sari tillsammans med barnen bland annat om varför det i Tornedalen pratas samiska, finska och meänkieli, varför så många har finska efternamn och vilka minoriteter som hör ihop med vilka attribut. Barnen får också titta på en gammal karta med vatten, skog och berg och hela området som är nordkalotten och en berättelse om två bröder används för att illustrera hur det var att bo i Tornedalen, hur det gick till när länderna skildes åt, när svensktalande flyttade upp och hur språken påverkades. De pratar även om de andra nationella minoriteterna och barnen får gissa vilka språk och flaggor som hör ihop med vilka minoriteter och sedan pratar man tillsammans om det.

Barnen har uppskattat både frågorna och upplägget och har ställt många frågor. De har också uppmuntrats att själva komma med inspel. De yngre barnen har dock svårt att formulera vad de skulle vilja göra.

Förhoppningen är att alla klasser upp till gymnasiet ska hinnas med under våren 2023. Det dramapedagogiska upplägget kommer att användas upp till sjätte klass. För äldre barn kommer undervisningen och samråden att hållas mer i föreläsarform. De äldre barnen förväntas också kunna ge mer information om vad de vill göra kopplat till minoritetsfrågan.

Sari upplever att meänkieli har fått ett uppsving. De föräldrar som inte själva har fått språket vill att deras barn ska få möjlighet att tala det. Språket har också blivit mer synligt, filmer och serier har dubbats, UR har mycket material på meänkieli, Markus Fagervall mar med i IDOL och The Magnettes sjunger ord på meänkieli. Fortfarande är det dock svårt med läromedel på meänkieli och antalet timmar för modersmålsundervisning skulle behöva utökas.

⁶¹ <https://www.overtornea.se/globalassets/minoritetspolitisk-handlingsplan-overtornea-kommun-2020-2023.pdf>

⁶² <https://www.tornedalsteatern.se/>

8.4 Samråd med barn i Skellefteå

Ola Junkka, enhetschef, och Ulla-Maija Pesola, informationssamordnare jobbar med barnsamråd i Skellefteå. Kommunen har länge haft samråd för vuxna inom de nationella minoriteterna och sedan kom den nya reviderade lagstiftningen där barn och ungas rättigheter lyfts fram. Då inleddes ett arbete med barnsamråd, med tanken att det borde kunna fungera ungefär som de vuxnas samråd.

De första barnsamråden hölls med sverigefinska barn i åldern noll till sex år. De genomfördes i form av barnklubbsverksamhet, på fritiden och helt frivilligt. På lördagarna samlades familjerna och när de var på plats gjordes försök att få till någon form av samråd. Flera försök fick göras, efterhand att erfarenheter gjordes.

Språkbruket behövde ändras, ord som politik, samråd och minoritet blev för knepiga. Ordet "samling" däremot förstod alla barn direkt. Det var de vana vid från förskolan.

"Hur upplever du din sverigefinskhet" fungerade inte heller, det måste konkretiseras till något som barnen kan relatera till. Ulla-Maija valde böcker och sagor. Vad läser barnen, vem läser de med, vad skulle de vilja läsa? Barnens önskemål ledde till en lista som biblioteket nu använder för sina bokinköp. Barnens delaktighet har lett till att det nu lånas ut fem till sex gånger så många finska böcker som tidigare. Arbetssättet har sedan överförts till sverigefinska förskolan. Där har det jobbats med samråd genom lek för att ge inflytande över vardagen. Det kan handla om utformning av lokalerna eller leksaker som är viktiga utifrån den egna kulturen.

Inför barnsamråden med den samiska gruppen hade arbetet formaliserat mer. Både föräldrar och barn från årskurs 1 till 6 bjöds in. Det blev bra diskussioner som det sedan kunde byggas vidare på. Samtalen handlade om rötter, språk, fritid och vad barnen lärt sig i skolan om nationella minoriteter. Barnen lyfte kultur som en viktig fråga och de ville gärna se på film tillsammans med andra samiska barn och slöjda och ställa ut på museet.

Samråd med romska barn genomfördes på ett lekland och visade sig bli en helt annan typ av möte så barnen bland annat tog upp att de inte känner sig säkra på att de är välkomna till kommunens verksamheter. De uttryckte också att de ville träffas, lära sig spela på musikskolan och sjunga tillsammans.

De erfarenheter som gjorts från barnsamråden är bland annat det behövs en revitalisering. Barnen behöver inte bara få prata språken utan också att känna stolthet vilka de är. Ola och Ulla-Maija framhåller vikten av att barnsamråden ges samma status som vuxensamråd. Barnens inspel kommer att lyftas som information till de vuxnas samråd och till kommunledningen. De vuxnas samråd ska också ges möjlighet att skicka frågor till barnsamrådet.

De barn som deltagit i barnsamråden kommer att få återkoppling på hur det har gått med deras olika önskemål.

Samråd med tornedalska barn är inplanerat i januari. Det är oklart om det finns judiska barn i kommunen.

Referenser

- Barnombudsmannen (2007)*. "Rätten till delaktighet för samiska barn och ungdomar." Ett samarbete mellan barnombudsmannen i Sverige och Finland, samt Barneombudet i Norge.
- FN:s barnrättskommitté* Allmän kommentar0 Nr 11. Barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras rättigheter enligt konventionen (CRC/C(GC/11).
- FN:s barnrättskommitté (2014)* Allmän kommentar nr. 12 om barnets rätt att bli hörd (CRC/C(GC/11).
- Judiska ungdomsförbundet* <https://www.jusungdom.org/>
- LSU (2019)* (O)likheter - En rapport om unga minoriteters och urfolks förutsättningar för organisering (2019).
- Länsstyrelsen Stockholm (2022)* Rapport 2022:11, minoritetspolitikens utveckling 2021
- Länsstyrelsen Stockholm (2021)* Stolt men ofta otrugg.
- Länsstyrelsen Stockholm (2019)*, Nationella minoriteters rättigheter - En handbok för kommuner och regioner
- Met Nouret* <https://metnuoret.se/>
- Minoritet.se* www.minoritet.se
- Minoritet.se (2021)* Nationella minoriteters rättigheter. En handbok för kommuner och regioner.
- MUCF (2022)* Vägledning för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande
- MUCF (2022)* ENGAGEMANG OCH INFLYTANDE för unga från de nationella minoriteterna.
- Proposition 2017/18:199* En stärkt minoritetspolitik
- Regeringen (2022)* Uppdrag att kartlägga barns och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken. Diarienummer Ku2022/00924
- Regeringen (2000)* Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. SÖ 2000:2
- Regeringen (2017)* Proposition 2017/18:199, En stärkt minoritetspolitik
- Romska ungdomsförbundet* <http://www.rufs.org/>
- Sametinget (2021)* Demokratiuppdraget 2021 Slutrapport Dnr: 1.3.8-2020-595
- Sáminuorra* <https://www.saminuorra.org/>
- Skolverket (2022)* Material för att undervisa om nationella minoriteter.
- Svenska kyrkan och Hugo Valentin-Centrum (2014)* Tio sätt att stärka barn och unga, ett minoritets- och urfolksperspektiv.
- Sverigefinska ungdomsförbundet* <https://www.facebook.com/sverigefinskaungdomsforbundet/>
- Övertorneå kommun (2020)* Minoritetspolitisk handlingsplan.

Hej!

Jag heter Annelie Sjöberg och arbetar på Sveriges barnrättsmyndighet Barnombudsmannen. Vi tycker det är viktigt att de som bestämmer följer barnkonventionen. Barnkonventionen innehåller olika rättigheter för alla under 18 år. Du kanske har hört talas om några av rättigheterna? En sådan rättighet är rätten att få komma till tals. Andra rättigheter handlar till exempel om att gå i skolan och att inte bli diskriminerad. Vi träffar därför barn och unga för att ta reda på vad ni tycker i olika frågor. Sen för vi vidare det som sagts till dem som bestämmer, utan att berätta vem vi pratat med.

Nu har vi ett uppdrag från Sveriges regering som handlar om att ta reda på hur barn och unga som tillhör en nationell minoritet vill vara delaktig och ha inflytande. Det kan till exempel handla om hur man vill att vuxna som bestämmer ska prata med barn och unga och vad man vill tycka till om.

Nu behöver vi din hjälp!

Vi vill gärna prata med dig som är mellan 13–18 år där du kan berätta om vad du tycker. Det är bra om vi kan träffa en grupp barn men du kan också träffa oss själv om det känns bättre. När vi har träffat alla barn kommer vi att skriva en rapport till regeringen men vi säger eller skriver aldrig vem vi träffat eller vilka vi har pratat med. Genom att lyssna på dig kan vi tillsammans förbättra för barn i framtiden.

När vi träffas bjuder vi på fika och du kommer också att få ett presentkort som tack för att du vill träffa oss.

Du har säkert många tankar och din röst är viktig men du väljer så klart själv om du vill prata med oss och vad du vill berätta!

Har du frågor kan du maila till mig på annelie.sjoberg@barnombudsmannen.se.

Med vänlig hälsning

Annelie Sjöberg

Hej!

Vi heter Annelie Sjöberg och Kennet Ljung och arbetar på Sveriges barnrättsmyndighet Barnombudsmannen. Barnombudsmannen företräder barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. Vi har fått ett särskilt uppdrag av regeringen som handlar om att kartlägga barns och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken (se bilaga).

Som en del i detta arbete vill vi gärna **träffa barn och unga mellan 13–18 år** tillhörande en nationell minoritet för att ta del av deras tankar kring inflytande och delaktighet. Samtalen med barnen handlar om hur de ser på delaktighet och inflytande, hur de skulle vilja ha inflytande och vad det finns för hinder och möjligheter (se bilaga med information om frågeområden).

Att delta i en intervju med Barnombudsmannen är helt frivilligt och kräver ingen förberedelse. De som deltar i samtalen kommer att få ett presentkort som tack för sin medverkan.

Vi vill helst att träffa en grupp barn med 4–8 deltagare men kan också genomföra individuella samtal beroende på önskemål. Vi ser gärna att samtalen genomförs på en plats som känns bra för de som deltar och det är inga problem för oss att resa till olika platser i landet. Vi står självklart för kostnaderna om barnet/ungdomen behöver resa till närmsta tätort för att delta i ett gruppsamtal. Det är också möjligt med digitala möten om det fungerar bättre.

Det som barnen berättar för oss kommer vi att sammanställa i en rapport som vi ger till regeringen. I rapporten kommer man inte att kunna identifiera vem som har sagt vad och ingen information kommer att kunna knytas till specifika barn.

Samtalen kommer att genomföras under hösten (oktober och november).

Vill ditt barn delta? Mejla till annelie.sjoberg@barnombudsmannen.se. Det går också bra att ta kontakt om ni vill veta mer om vårt arbete.

Vänliga hälsningar

Annelie och Kennet

Information om samtalen med barn/unga

Om uppdraget från regeringen

Barnombudsmannen ska ta reda på om barn och unga som tillhör en nationell minoritet tycker att de har möjlighet att vara delaktiga och få inflytande i minoritetspolitiken. Vi ska också undersöka på vilket sätt barn och unga vill utöva inflytande i framtiden.

Vad är en nationell minoritet?

En nationell minoritet är en etnisk minoritet som under lång tid, vanligtvis över hundra år, har levt inom ett lands gränser och har en långvarig språk- och kulturgemenskap. Samer, judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar har status som nationella minoriteter i Sverige.

Vad kommer vi att prata med barnen och ungdomarna om?

Syftet med samtalen är att få veta mer om vad barn tillhörande en minoritet känner till om sina rättigheter och hur de skulle vilja göra sina röster hörda.

Eftersom det är ett samtal så kommer vi förstås att vara lyhörda för vilka av frågorna som barnen och ungdomarna själva vill fördjupa sig i. Men de områden vi vill prata om är:

Barnens kunskaper om sina rättigheter som minoritet

Vi kommer att ställa frågor om vad barnen känner till om sina särskilda rättigheter som minoritet och hur de gör för att få information rättigheterna. Vi kommer också att prata om ifall barnen tycker att det är viktigt med sådan information och i så fall på vilket sätt de vill få den.

Inflytande och delaktighet – vad skulle barnen vilja påverka?

Här kommer vi att fråga om vad barnen skulle vilja kunna påverka. I skolan, på fritiden, hemma? Finns det saker som de vill påverka som handlar om deras rättigheter som minoritet? Till exempel sådant som handlar om rätten att tala sitt språk eller få göra saker som hör ihop med sin kultur.

Inflytande och delaktighet – på vilket sätt skulle barnen vilja påverka?

Frågorna här handlar om hur barnen upplever sina faktiska möjligheter att ha inflytande på de områden som de tycker är viktiga. Har de varit med om att få vara delaktiga? Vad har varit bra/dåligt? Vi kommer också att prata om hur barnen skulle vilja bli lyssnade på i framtiden. När, var och på vilket sätt?

Barnombudsmannen är en statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi har regelbunden dialog med barn och unga för att få kunskap om deras villkor och vad de tycker i aktuella frågor. Vi bevakar och driver på genomförandet av barnkonventionen i kommuner, landsting/regioner och myndigheter. Barnombudsmannen informerar, bildar opinion och föreslår förändringar i lagar och förordningar i frågor om barns och ungas rättigheter.

Barnombudsmannen
Box 22106
104 22 Stockholm
Telefon: 08-692 29 50
info@barnombudsmannen.se
www.barnombudsmannen.se